

De voorjaarsbijeenkomst van de Vlinderwerkgroep Friesland vond plaats op donderdag 16 april 2015 in de Fûgelhelling te Ureterp. Aanwezig waren 35 leden van de Vlinderwerkgroep. Afmelding wegens verhindering waren er van John Boosman en Marjolein Stam.

1. Voorzitter Siep Sinnema opent de bijeenkomst en heet iedereen van harte welkom, met name Anthonie Stip van De Vlinderstichting die een korte presentatie zal houden over het Beschermingsplan Argusvlinder.

Een rectificatie voor de fotopagina 18 van de Flinterwille van maart 2015: de beide foto's onderaan van de microvlinder *Oncocera semirubella* en de rups van het Kroonvogeltje (*Ptilodon capucina*) zijn niet gemaakt door Gerard Bergsma, maar door Hessel Hoornveld jr.

2. Verslag najaarsbijeenkomst 2014.

Er zijn geen opmerkingen over het verslag, maar er wordt door Sake Roodbergen wel een rectificatie aangegeven. Op bladzijde 4 moet de Friese benaming voor de Maagdenuil (*Eucarta virgo*) zonder verbindingsstreepje worden weergegeven, dus “fammeûltsje”.

3. Algemene mededelingen en ingekomen stukken.

Er is een oproep van It Fryske Gea voor de leden van de Vlinderwerkgroep Friesland (zie het rondgemailde bericht van 24 maart 2015) om zich op te geven voor vlindermonitoring in één van de in het mailtje genoemde natuurgebieden van It Fryske Gea. Gegadigden kunnen zich opgeven bij Sietske Rintjema, specialist natuurkwaliteit en beheer van It Fryske Gea.

Als ingekomen stukken meldt de secretaris een nieuwsbrief van de Vlinderwerkgroep Zeeland (nr. 1 van 2015), het blad Franje (nr. 35 van februari 2015) van de secties Snellen en Ter Haar van de NEV (Nederlandse Entomologische Vereniging), het boekje “Vlinderstand 2015” van de Vlinderstichting over 25 jaar Landelijk Meetnet Vlinders. Tevens liggen de volgende boeken ter inzage op de bestuurstafel:

De nieuwe veldgids Nachtvinders voor Nederland en België (een volledig herziene uitgave met een nieuwe taxonomische indeling van de nachtvinders, nieuwe vlindersoorten plus zo'n 100 nieuwe tekeningen)

Niet zonder elkaar- bloemen en insecten van Uitgeverij Natuurmedia (voor een beschrijving van dit boek zie de website van de Vlinderstichting onder ‘Winkel’ en ‘Boeken over vlinders’)

Het Grote Vlinderboek van Philip Howse met een nieuwe kijk op kleuren, patronen en overlevingsstrategieën (voor een uitgebreidere beschrijving van dit boek zie eveneens de website van de Vlinderstichting onder ‘Winkel’ enzovoorts).

4. Het nieuwe dagvlinderproject voor Friesland.

Siep Sinnema houdt een korte presentatie over het eerste dagvlinderproject van de Vlinderwerkgroep Friesland in de periode 1990 tot en met 1999 uitmondend in het boek “Dagvlinders in Fryslân - het vluchtige vastgelegd”. Vervolgens gaat hij in op het plan voor een tweede dagvlinderproject wat in principe dit jaar al kan starten en zou kunnen eindigen in 2020.

Gerard Bergsma borduurt op dit verhaal voort door via een korte presentatie te laten zien hoe de Vlinderwerkgroep Drenthe de organisatie voor hun tweede atlasproject (2007-2014) heeft ingericht.

Gerrit Tuinstra laat daarna een aantal kaartjes zien, waaruit blijkt dat we gelukkig niet helemaal van nul af aan hoeven te beginnen. Er zijn namelijk vanaf het jaar 2000 al veel nieuwe dagvlindergegevens van Friesland bekend, bijvoorbeeld doorgegeven via internetsites zoals *waarneming.nl*, *telmee.nl* of *landkaartje* van de Vlinderstichting.

Siep vraagt aan de aanwezige leden, of zij het plan steunen om dit nieuwe dagvlinderproject aan te gaan en of zij zich daarvoor willen inzetten. De reacties zijn positief. Het bestuur zal zich verder over de invulling en uitwerking gaan buigen. Binnenkort zal via een mailbericht aan alle leden nadere informatie worden verstrekt.

5. Beschermingsplan Argusvlinder.

Anthonie Stip van De Vlinderstichting vertelt, dat het slecht gaat met de Argusvlinder in Nederland. Vanaf 1992 is hij in vrije val geraakt. De stand is sindsdien met 98% afgenomen. Voorheen kwam de Argusvlinder in geheel Nederland algemeen voor, maar staat nu te boek als ‘bedreigd’. Van de hoge zandgronden in Oost-Nederland is de Argusvlinder zo goed als verdwenen. Op de duingebieden na neemt hij overal in alle bestaande populaties af. Ook in andere Europese landen boert de Argusvlinder achteruit. Het is nog niet helemaal duidelijk wat de oorzaken zijn van deze schrikbarende afname. De Vlinderstichting denkt dat het verdwijnen en/of kwalitatief minder worden van bloemrijke graslanden, een afname van nectaraanbod, het verdwijnen van landschapselementen, een overschot aan stikstof in de bodem en veranderingen in het klimaat mogelijke oorzaken kunnen zijn, maar dit is nog niet volledig uitgeplozen.

Hoogstwaarschijnlijk is een combinatie van bovengenoemde factoren de oorzaak, dat de Argusvlinder zo ernstig in de problemen is geraakt. Daarom heeft De Vlinderstichting een beschermingsplan voor de Argusvlinder opgesteld. Dit is leidraad bij plannen, projecten en onderzoek die in de komende jaren hun beslag zullen krijgen om deze mooie dagvlinder voor ons land te behouden. Eén van die plannen is om in graslanden meer aandacht te besteden aan graslandvlinders, waartoe ook de Argusvlinder behoort.

Friesland is van oudsher een bolwerk van de Argusvlinder, maar ook in het zuidoostelijke deel van de provincie (vooral op de zandgronden) is sprake van een

drastische afname. In de klei- en veengebieden vliegt hij nog wel, maar ook in mindere mate dan voorheen.

Uit informatie van It Fryske Gea (Sietske Rintjema - mailbericht van 24 maart 2015) blijkt, dat de provincie Fryslân dit jaar is gestart met een nieuwe opzet voor het agrarisch natuurbeheer. Collectieven van boeren kunnen een plan plus begroting indienen, waarin ze aangeven wat ze samen gaan doen voor de natuur. Vanuit verschillende Collectieven kwam de vraag, of men ook iets voor graslandinsecten zou kunnen doen, bijvoorbeeld voor bijen. Deze vraag kwam via Agrarisch Collectief het Lege Midden eveneens bij De Vlinderstichting terecht. In 2014 stond de Argusvlinder daar al extra in de belangstelling en er werden twee telweekenden georganiseerd. Tevens lanceerde De Vlinderstichting in november 2014 het rapport Beschermingsplan Argusvlinder. It Fryske Gea is vorig jaar gestart met het opstellen van een nieuwe visie voor enkele van haar grotere graslandcomplexen, waarbij ook insecten aan de orde komen. De vraag daarbij was hoe de omstandigheden van graslandvlinders zouden kunnen worden verbeterd. Dit alles heeft ertoe geleid, dat It Fryske Gea plus De Vlinderstichting plus het Agrarisch Collectief het Lege Midden een projectvoorstel bij de Provincie Fryslân heeft ingediend om door middel van een driejarig onderzoek vast te stellen welke beheermaatregelen goed zijn voor graslandvlinders. De Provincie heeft besloten de start van dit project te financieren. De Argusvlinder is boegbeeld van dit project en is meteen gebombardeerd tot “Keningin fan ‘e Greide”. Dit jaar worden de onderzoeksgebieden en een aantal geïnteresseerde boeren geselecteerd en geïnformeerd en vindt er een “nulonderzoek” plaats. Door gebieden van It Fryske Gea en het Agrarisch Collectief te koppelen, wordt bekeken in hoeverre natuur- en landbouwgebieden elkaar hierbij kunnen versterken.

Anthonie heeft de afgelopen tijd al enkele veldbezoeken bij boeren in Friesland afgelegd. Zoals gezegd vindt er dit jaar een “nulmeting” plaats. In 2016 en 2017 worden dan speciale beheermaatregelen uitgevoerd in combinatie met meting van de resultaten met betrekking tot vlinders, bijen en rupsen van de Argusvlinder. Anthonie roept *vlindertellers* op om aan dit project deel te nemen. Zij lopen routes van maximaal een kilometer lengte en tellen dan maximaal een half uur per route. De telinspanning is in april 1 keer, in mei tot en met augustus 2 keer per maand en in september 1 keer. In totaal 10 bezoeken per jaar en dat voor een periode van 3 jaar (2015-2016-2017) . Nulwaarnemingen zijn daarbij eveneens van waarde. In Warten gaat het om 3 boeren en 4 locaties, in Tersoal en Flansum om 2 locaties, in Nes en Earnewâld elk om 1 locatie. ***Wat krijg je ervoor terug?*** Toegang tot normaal ontoegankelijke plekken in agrarisch gebied, deelname aan dit interessante onderzoek en indien gewenst een tegemoetkoming in de reiskosten. Gegadigden kunnen zich in de pauze opgeven bij Anthonie. Hij heeft foldermateriaal over de Argusvlinder bij zich.

Bronvermelding: Rapport Beschermingsplan Argusvlinder - De Vlinderstichting
Mailbericht 22-3-2015 van Sietske Rintjema - It Fryske Gea

6. Pauze.

7. Ervaringen, mededelingen, inbreng van en door leden.

Hessel Hoornveld jr. laat foto's zien, die hij geschoten heeft tijdens de excursie van de Vlinderwerkgroep op 27 september 2014 in het Fochteloërveen. Verder een foto van een rups in de Deelen en een filmpje van een spinnende rups.

Saskia Hoornveld: de laatst door haar waargenomen dagvlinder van vorig jaar was een *Atalanta* (10 november 2014); de eerste dagvlinder van dit jaar was eveneens een *Atalanta* (17 maart).

Freek Nijland heeft een vlinderval aangeschaft. Hij laat enkele foto's zien van daarmee gevangen vlinders, o.a. van de vlasbekdwergspanner (*Eupithecia linariata*).

Siep en Jannie Sinnema zijn eind januari/begin februari voor een tweede keer in Kameroen geweest. Siep laat foto's zien van *Papilio antimachus* (de grootste Afrikaanse dagvlinder met een spanwijdte van zo'n 25 centimeter) en van *Papilio zalmoxis* (de tweede grootste Afrikaanse dagvlindersoort). Van de laatste vlinder toont hij ook een filmpje, waarin te zien is, dat deze het met de roltong opgezogen vocht er even later (vermoedelijk van mineralen en zouten gefilterd) aan de achterkant van zijn lijf weer uit spuit. Een fascinerend schouwspel.

Abel Jagersma deelt mee, dat de Eikenprocessierups (*Thaumetopoea processionea*) nu ook in het Gaasterland is aangetroffen.

8. Presentatie bijzondere waarnemingen 2014 (Gerrit Tuinstra).

Gerrit inventariseert al 9 jaar nachtvlinders in het Lauwersmeergebied. Hij laat aan de hand van beelden een aantal interessante vondsten de revue passeren. Bijvoorbeeld de landelijk zeldzame Fruitboomdwergspanner (*Eupithecia insigniata*) op 29 april 2014 in de Twijzeler Mieden. NB: Op 18 mei 2013 in Opende ook waargenomen door Anneke van der Veen. Verder de Witte eenstaart (*Cilix glaucata*) waarvan Gerrit constateert dat deze soort zich meer uitbreidt naar het kustgebied, maar in het binnenland nauwelijks meer wordt gezien. Dan een prachtige rups van het Vlasbekuiltje (*Calophasia lunula*) door Gerrit gevonden op één van de vlasbekplantjes op de waddenzeedijk. Een afwijkende vorm van de Witte tijger (*Spilosoma lubricipeda*). Eveneens een afwijkende vorm van de Appeltak (*Campaea margaritata*), namelijk de groene vlinder met witte zomen. Een erg late Vliervlinder (*Ourapteryx sambucaria*) eind september.

In zes kilometerhokken in en rond Drachten telde Gerrit 174 opvallende mijnen met een wel zeer kenmerkend vraatbeeld van de Rolklaversneeuwmot (*Leucoptera lotella*); vooral te vinden op Moerasrolklaver (*Lotus uliginosus*).

Op bladzijde 21 en 22 van de Flinterwille van maart 2015 (inclusief enkele foto's op de middenpagina) heeft Gerrit onder de kop "***Oproep Coleophora artemisicolella***" een verhaal geschreven over deze micro met de naam Bijvoetbloemkokermot, waarvan de rupsen leven in uitgeholde bloemhoofdjes van

o.a. Bijvoet (*Artemisia vulgaris*) en Zeealsem (*Artemisia maritima*). Het door de rups uitgeholde bloemhoofdje fungeert als kokertje. Gerrit doet een oproep om er in het komende seizoen eens op te letten en foto's van de vondsten te maken.

In de haven van Lauwersoog vond Gerrit de Keizersgalmot (*Coleophora limoniella*) waarvan de rups leeft op Lamsoor (*Limonium vulgare*). Als laatste soort komt de Moswortelmot (*Infurcitinea argentimaculella*) langs. De rupsen van deze microvlinder leven op korstmossen op stenen en oude bomen en dan met name op "poederkost" (de zogemaande groene aanslag).

NB: Voor het artikel ***Inventarisaties nachtvlinders in 2014*** van Gerrit Tuinstra zie de bladzijden 25 tot en met 30 van de Flinterwille van maart 2015.

9. Presentatie over het kweken van rupsen (Anneke van der Veen).

Deze bijdrage wordt uitgesteld naar een volgende gelegenheid.

10. Film "Springwatch Guide to Butterflies" over dag- en nachtvlinders van de BBC.

Er wordt een deel van deze fascinerende film vertoond, die vanwege de prachtige beelden bij iedereen in de smaak valt.

11. Rondvraag.

Er is niets voor de rondvraag.

12. Sluiting.

Siep Sinnema bedankt Anthonie Stip voor zijn enthousiaste presentatie en wenst allen een goede reis naar huis.